

אביבה גוזל על משמעות האתנחתא בסיפור מכירת הבכורה

עשו מגיע מהשדה רעב ועייף, יעקב בדיוק בישל נזיד עדשים, עשו מבקש מיעקב "הלעיטני נא מן האדם האדם הזה", יעקב מבקש מעשו שימכור לו את הבכורה. עשו מוותר על הבכורה בקלות בטענה "הנה אני הולך למות ולמה זה לי בכורה?"

וַיֵּקֶבְ נִתָּן לַעֲשׂוֹ לָחֶם וַנְּזִיד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל וַיִּשֶׂתְ נִיקָם וַיִּלֶּךְ וַיִּבֶז עֲשׂוֹ אֶת־הַבְּכֹרָה:

בקשתי מהתלמידים לומר לי איפה נמצאת האתנחתא בפסוק. הם זיהו אותה מתחת למילה וילך.

כעת שאלתי אותם איפה לפי דעתם צריכה להיות הפסקה בקריאה, איפה צריך לבוא פסיק לפי הפיסוק? והתשובה שלהם היתה אחרי נזיד עדשים.

שאלה נוספת, מי הנושא בחלק הראשון של הפסוק? – יעקב

למי מתייחסים הפעלים? – לעשו.

(כאן נשאלתי ע"י אחד מהתלמידים מהו הסימן שיש מעל למילה עדשים והזכרתי את הזקף הגדול שמשמש גם הוא כמפסיק אבל הוא פחות משמעותי מבחינת הפסקת הקריאה והניגון). וכעת אמשיך:

כלומר ניתן לראות שבחלק השני של המשפט יש חילוף של הנושא ומי שמדברים עליו הוא עשו ולא יעקב. דבר זה מחזק את הטענה שהיה צורך לשים אתנחתא (הפסקה בקריאה) לפני הפעלים. אולם למרות המשפט הארוך וריבוי הפעלים בעלי הטעמים מחליטים לשים את האתנחתא דווקא לפני הסייפא של הפסוק לפני המילה "ויבז". מדוע, לפי דעתכם, הם נהגו כך?

לפני שנגיע לתשובה ביררתי עם התלמידים מה פירוש הפועל ויבז? (כדי שלא יחשבו על ביזה, שוד) והבהרנו שמדובר במשמעות של זלזול, חוסר הערכה.

וכעת נחזור לשאלה: למה בעלי הטעמים מחליטים לשים דווקא שם את האתנחתא?

התשובה: בעלי הטעמים מחליטים לשים את המפסיק העיקרי דווקא שם כדי לתת דגש לחלק האחרון של הפסוק כדי להדגיש שזו היתה הפעולה המשמעותית ביותר. עשו בז לעתידו ולמעמד הבכורה לא היה חשיבות בעיניו. ולכן הם שמו את האתנחתא בחלק זה של הפסוק ויצרו פרשנות של הכתוב.

ראינו שלטעמי המקרא יש תפקיד פרשני ולכן חשוב להכיר אותם.